Nr. 32. **Anulu XXX.**

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercurea si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe ½ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 8 Maiu 26 Aprile 1867.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tax'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

MONARCHI'A AUSTRIACA

Transilvani'a.

Pentru articulu de fondu.

Tóte provinciile intregei monarchii austriace au astadi parte de óresicare autonomia; tóte isi au dietele loru anuale; numai marele Principatu alu Transilvaniei, a carei autonomia este consacrata prin mii de juramente, este condamnata la tacere. Deci cu atatu mai virtosu ne rugamu cá se se redeschida si diet'a marelui Principatu alu Transilvaniei catu mai curendu pe temeiulu legei electorale din 1864.

Ovatiune romana.

Abrudu in Vinerea de Pasci 1867.

Multu stimate Domnule Redactoru!

Plini de ingrigire pentru viitoriulu ce ne astépta — ne cade fórte bine sufletului, déca ni se da ocasione de a ne smanci cate pe unu momentu din melancholi'a in care ne au aruncatu si ne tienu evenimentele neasteptate. — Intre asemenea impregiurari diu'a de 24 Aprile 1867 a fostu pentru noi o dî de serbatóre, o dî de entusiasmu ce ni'lu inastia iubirea catra ceea ce pretiuimu intocma, ba mai pre susu decatu viéti'a nóstra — o dî de insufletire pentru drepturile nóstre nationali, si pentru independinti'a patriei nóstre. —

De ansa la acésta ne au servitu sosirea D. **Dr. Hodosiu** vice comitele Zarandului, care cá deputatu alu Zarandului in diet'a dela Pest'a pentru eroi'a aparare a independintiei Transilvaniei si a drepturiloru ei, au seceratu recunoscinti'a tuturoru romaniloru, si si-au castigatu in istori'a patriei si a natiunei nóstre nume nemuritoriu.

Cu o dî mai inainte latienduse faim'a, comca diu Hodosiu voindu a petrece serbatorile Pasciloru in midiulocululu familiei si la stimatii socrii in Rosia de munte, catra care calatoriendu au avutu de a trece prin Abrudu, — muntenii avendu si de altmintre de scopu alu felicitá cu o adresa de multiamita — decisera cá selu intimpine cu onóre cuvenita. Asié concursera din tóte partile spre a'lu intimpiná. — O multime de calareti cu flamura nationala pe care erá inscriptiunea: **„Independinti'a Transilvaniei; an. 1863/4"** si trasuri numeróse incarcate cu cetatieni si poporu de tóta clas'a, — ei esira insinte pana la granit'a Transilvaniei la pól'a superbului Vulcanu, unde asteptandulu, dupa ce trecú linea despartitóre, ajungundu pe pamentulu Transilvaniei, fù primitu cu vivate entusiastice si cu o vorbire patrundatóre rostita de advocatulu Nicola cam de urmatoriulu coprinsu:

Stimate Domnule! Amatulu meu amicu!

Precum in viéti'a singuratecelorau familii, intocma se ivescu adesori si in viéti'a natiuniloru si a tieriloru de ele locuite, momente critice; — providinti'a divina inse, de acarei mana puternica este condusa sórtea popóreloru, nu si-au uitatu nici odata de cei ce intru apararea sa cu arme drepte si morale au fostu espusi la persecutiuni si jertfe grele. — Acea divina providintia de si uneori a lasatu spatiu la tentatiuni si probe, pentrucá prin aceea se redice valórea dreptului si pretiulu libertatei, — ea totusi pe cali misterióse si nevediute au condusu sórtea popóraloru, tramitiendule luceaferi luminatori, cari se i conduca si scóta din intunerecululu maiestritu de impilatori, in a caroru gura resuna simbolulu libertatei, éra inim'a loru este cuibulu rece alu despotismului si alu negrei «clavii. —

Meritulu reusirei la limanulu doritu se cuvine inse totudeauna celoru ce cu peptu de bronsu, cu frante deschise si abnegare de sine, postpunendusi interesulu propriu si ne cautandu la neplaceri — s'au luptatu tienendu la refrenulu, ca „in lupta e viétia".

Unu asemenea luceaferu suntemu fericiti de a intimpiná in momentulu de facia, care cu luminele spiritului seu cá cu unu fulgeru au luminatu orizonulu intunecosu alu scumpei nóstre patrie, preste care se resfacia norii politicei inaugurate in Sept. 1865.

Nascutu in mediulu Campiei transilvane, inpamentenitu in sinulu muntiloru apuseni la pól'a Vineloru de auru, destinulu te au manatu intr'o aripa a scumpei nóstre patrie, care deja a devenitu victim'a orcanului furiosu — si ai ajunsu acolo unde se planuiesce de contopirea patriei nóstre in o tiéra straina si de metamorfosarea natiunei nóstre intr'unu elementu straninu.

Mare este si nepretiuitoriu servitiulu ce l'ai pusu independintiei patriei si drepturiloru nationei nóstre, — vocea'ti patrundietóre au strabatutu tóte unghiurile transilvane si preste Carpati. — Nu e romanu care se nu fia strabatutu de ea. Urari de bravura si felicitari ti au urmatu din tóte partile, éra poporulu munteanu este celu mai fericitu, care si au pututu pastrá ocasiunea de a'ti aduce prin solii sei miculu tributu alu recunoscintiei meritate — cu voce viua, se traiesci la multi ani. — Vivatu intreitu!

Respunsulu dlui Dr. Hodosiu:

Ve multiamescu pentru asta intimpinare suprindietóre. Me ertati déca in prim'a impresiune nu aflu cuvinte a ve responde. Inimami palpita in marea simtieminteloru — simtiemintele 'mi prerapescu cugetele mintiei. Bine diceti, nascutu in Transilvani'a fiiulu Transilvaniei sum si eu, Transilvani'a e patria mea, eu sum fiiulu ei. Drepturile ei sunt drepturile nóstre ale tuturoru, — legile ei me obléga si p.e mine. A-i apará drepturile, a-i sustiené legile — este datorinti'a nóstra a tuturoru. Cu trecutulu insintea ochiloru, cu luptele marilor romani din trecutu intr'o mana si cu presentulu intr'alta mana — nu mi a fostu greu a me luptá pentru legile si drepturile patriei si ale natiunei mele, care legi si drepturi singure 'mi serveau de arme.

Eu sum convinsu, ca ori care din vechii mei campioni nu ar fi facutu altumintrelea. Resultatulu este in man'a lui Dumnedieu — noi inse mai avemu de a ne luptá inca.

Me simtiu fericitu fratiloru a pasi astadi cu Dvóstra pe pamentulu clasicu alu Transilvaniei, Transilvani'a e focularíulu romaniloru din Austri'a. — Dvóstra dimpreuna cu mine aveti se ve incalditi la acestu focularíu.

Se traiti fratiloru — se traiésca Transilvani'a! — Vivate neincetate.

De aici — banderiolu de calareti insinte iara trasurile dupa trasur'a Dlui Hodosiu si a multu stimatei sale Dómne — fù petrecutu pana la localitatile societatei romane de lectura din Abrudu, unde in onórea espelui erá impreviatu unu prandiu, sub a carui decurgere fù salutatu prin concepientele de advocatura Piso in numele romaniloru Abrudeni:

Multu stimate si iubite Domnule!

Ne simtimu fericiti ca te vedemu iara intre noi, — vocea Domniei tale cea puternica a patrunsu inimile nóstre, si geniulu ei celu bunu ne-au intaritu in amorulu pentru patria si natiune. Condusu de dreptate si basatu pe drepturi din legi sanctionate si recunoscute ai aparatu cu intieleptiune scump'a nóstra tiéra Transilvani'a, pentru a carei libertate, pentru a carei independintia s'au luptatu locuitorii ei cu bratie de eroi si multu sange s'au versatu. Numai vaile si culmele aceste inca ne potu spune cati parinti si frati de si nostrii si-au perdutu averea si au cadiutu in lupte pentru tiér'a loru.

Tran ilvani'a 'si are legile, 'si are dreptorile sale, care o sustienu independinta si nestirbata! Tiér'a acésta drépta si pacifica care nu cauta reulu nimenui, se afla in pericolu de a-si perde dreptori — de asi perde nume, de asi perde totu! Te salutamu iubite Dle, cá pe acela, care ai infruntatu nedreptatea si sofismele — cu tari'a dreptului si cu principiile cele eterne si universale ale dreptatei. Te incredintiamu ca vomu scí pretiui totudeauna sacrificiile, care le ai pusu pe altariulu patriei si alu natiunei. Se traiesci Dle! Vivate! —

La acestea a respunsu Dlu Hodosiu:

Nu aveamu se me indoiescu, precum nici m'am indoitu nici pe unu minutu, macar ca aici aveamu se aflu totu aceiasi amici totu aceleasi anime de romanu pe care le-am lasatu la ultim'a mea plecare de aici.

Fecie conoscute, barbatii anului 1848 vedu impregiurulu meu. Multi au cugetatu si mai cugeta inca, ca semnele de viétia ce s'au manifestatu si se se manifestéza in romani — sunt semne de caracteru dusmanosu. Unii cá acestia se insiéla si acum precum s'au insielatu si in trecutu. Romanii cá in trecutu, de asemenea si acum nu voru alta decatu dreptate. Romanii cu dreptate le-au intinsu drépt'a in trecutu — acésta le o intinde si acum. Romanii au tienutu totudeauna si tienu si acuma la principiulu dreptatei, egalitatei si alu fratietatei — tienu la autonomi'a si independinti'a Transilvaniei. Eu credu ca me unescu cu Dvóstra candu dicu: pe bas'a acestui principiu se traiésca toti fii patriei!

Dupa prandiu fù petrecutu totu asemenea pana la Rosia, unde ilu lasaramu in midiulocu celoru ce erau insetati de dorulu lui despartiendune unii de altii cu cordialitatea cu care neam intalnitu.

Cu acésta intimpinare si espresiune a stimei si reverintiei nóstre am fostu si ne am simtitu a fi datori numelui nostru si trecutului nostru, a fi datori causei nóstre nationali si patriei nóstre, de a carei iubire este aprinsu fiacare romanu si cu deosebire poporulu munteanu, care pentru aceste dóua cienodii scumpe s'au luptatu si au remasu neinvinsu de inimicu facundusi renume européu.

Prin aretarea stimei in modulu acesta care se cuvine unui poporu cultu si maturu, nu ne trece prin minte de a superá, cu atata mai pucinu de a insultá pe cei ce nu sunt de convingerile si de aspiratiunile nóstre, — firesce aici numai pucinii maghiari sunt de alte convingeri — pentru aceea suntemu in drepto de a pretinde, cá nici noi se nu fimu insultati de nimene. Noi de cate ori am vediutu asemenea manifestatiuni la contrarii nostrii politici, niciodata nu am aratatu semne de invidia si inimicitia, nici nu amu esitu facia cu ei dintre marginile bunei cuviintie, fara déca nu amu pututu consimtí si ñ actori dimpreuna cu ei, amu remasu pasivi privitori, scliindu ca din alta conduita ar avé dreptu ori cine de a ne tiné de ómeni barbari.

Si totosi audi minune! O mana de ómeni precum sunt ungurii din Abrudu, inganfati — care de altmintre in timpulu mai recentu de a dóu'a óra fara picu de sasa si au luatu libertate prin foile publice a arunca in noi cu tina, — nu si au pututu stapaní pism'a ce colcaie in peptulu loru, fara cu scopu de asi bate joculu de simtiemintele nóstre, — pregatiesera unu lucru scandalosu de alu pune in scena, pe candu ne vomu reintórce cu Hodosiu, dela care inse fura abatuti prin sfatulu unui mai intieleptu, carnia ei potu multiamí — pentruca de ii lasá numai

Ddieu scie ce urmări ar fi avutu. — Se traiésca Transilvani'a si toti fii ei credintiosi! n.

Functionarii.

Déca mai domnesce in tóta lumea vreo confusiune de idei in o privintia séu alt'a, apoi ametiél'a si incuratur'a cu privire la **chiamarea firésca si rationata a functionariloru de statu** cá si a deregatoriloru municipali mai anume aici in marele Principatu alu Transilvaniei au ajunsu intru tóta puterea convențului la culmea sa. Urmare firésca a remanerii in adeverat'a cultura, a multimii ambitioșiloru flamendi si totuodata a nenumeratelor schimbari de sistema in cursu de 19 ani, la care se mai adause cá alu patrulea factoru innascut'a brutalitate si natangia a unoru ómeni, caroru déca le ai fi platitu cá se compromita sistemele, totusi ou zelu mai mare nu le aru fi potutu compromite. La popórale luminate, in Franci'a de ecs. ierarchi'a functionariloru dela justitia, finantia, cultu etc. remane p'intre tóte revolutiunile politice si sociale cá unu orologiu bunu intru tóta activitatea sa; se ducu numai ministrii, prefectii si dóra subprefectii districteloru impreuna cu ministrii; toti ceilalti remanu la posturile loru, in catu adica purtarea loru corespunde **legiloru si instructiuniloru**, care nu potu fi alterate nici prin revolutioni. La noi tocma din contra lumea voiesce a face re-spundietori pana si pe nisce bieti cancelisti si diurnisti pentru sistemele politice, la care pórta vin'a numai si singuru ministrii carii o introducu si prefectii de comitate carii o sustienu. La noi ómenii s'au dedatu a cere cá functionarii se'ti faca pe politicului si chiaru pe diplomatulu, in locu de a pretinde cá se'si implinésca fiecare localu seu cá amploiatu si omu, éra la altu se nu'i constringa. La noi lumea nu voiesce se audia, ca nimeni nu póte sierbi la doi domni dintr'odata. Amu repetit'o inse si altadata, ca suntemu departe a incuviintia parerea acelora carii credu ca functionariulu cá atare nu trebue se aiba opiniune si vointia propria, ba tocma se aiba, inse fiecare in sfer'a ce i se da, éra déca voiesce se éssa din acesa, da'i pace se'si traga elu sem'a cu sinesi, cu regimulu si cu opiniunea publica.

Unele foi maghiare inca voiescu a face pe toti functionarii publici dela mare pana la micu respundietori pentru sistemele trecute. Erasi o doctrina fórte periculósa acésta. In locu de a face pe functionariu strinsu respundietoriu pentru lucrarile oficiului seu si pentruca ambitionandu de ecs. dóna deregatorii, séu mandatulu in vreunu corpu legislativu, se va fi pusu intre dóna scaune, éra mai anume va fi parasitu cu totulu sfacerile concrediute lui, voi ii trageti la respundere pentru revolutiune si resboiu civilu, pentru starea escepționala si sistem'a absolutistica, pentru Bach, Goluchowsky, Schmerling Belcredi, Beust, Kemény, Nádsady Haller.

Inse ce insemna óre sbieratele acestea? Dupa 20 Sept. 1865 adica nainte cu vreo 20 luni, pre candu boierii protipendati restaurara sistem'a feudalistica favorata de boierulu boemu Belcredi si detera pe locutorii la discretiunea domniloru prefecti, si auditu si cititu cele mai agere sudalmi in contra „birocratiloru"; pana si ecs. br. Ludovicu Josika consiliariulu actualu intimu alu Maiestatii Sale cesaro-regesci si unu bunu „romanu-unguru", precum ii dicu romanii, afla cu cale a tavali intr'o cuventare publica pe „birocrati" intr'unu modu precum din gur'a unui boieriu protipendatu nu se mai audise pana atunci, éra foi'a boierésca „Kol. Közl." totu in acelu timpu isi facea de capu cu sudalmile sale vomite in contra „birocratiloru". Lumea cea rea de gura voiesce a sci, ca tocma in acelea timpuri mai multi boieri se aflá in periculu de a fi arruncati in temnitia pentru datoriile neplatite si pentru alte incurcaturi totu de bani. Ba lumea blastemata mai sioptesce inca si de alte lucruri, din care causa eu cere, cá in **pertractarile judecatoresci** statu criminale, catu si chiaru civile se se introduca neaparatu **publicitate deplina** la tóte trei instantiele. Atunci si numai atunci se va cunósce curatu si respiciatu, pana in catu pórta vin'a administratiunii rele „birocratii", pana in catu sistem'a si — pana la ce measura boierii.

Ei bine, de 20 luni incóce a statu cu totulu in man'a boieriloru cá se inlocuésca pe birocrati cu caractere de ale loru probate nu sciu prin cate focuri. Se spune numai ca vointi'a unei persóne preanalte ar fi fostu, cá boierii se erutie pe amploiatii de natiunalitate romanésca. Nu Fórte multiamimu cu profunda umilintia. Noi inse amu demustratu la altu locu, cumca in ierarchi'a intréga a functionariloru publici din marele Principatu alu Transilvaniei se afla preste totu numai $^1/_{10}$ de romani, éra $^9/_{10}$ ungaro-secui, sasi, cum si mai multi alui venuti din tierile de susu, precum de ecs. la finantia, posta, montanistica etc. Éca deci, ca romanii nu v'au potutu sta in cale cá in 20 luni se nu curatiti tiér'a de „birocrati". Pentruce n'ati facut'o? Séu de ati urmatu precum strigarati in tómn'a din 1865, cum de astadi érasi repetiti totu acelea strigari? Romanii inse nici ca au aparatu vreodata pe amploiatii de natiunalitatea loru in contra atacuriloru boieresci, au pretinsu numai, cá nici unulu se nu fia pedepsitu fara a fi judecatu dupa tóte formele.

Acestea tóte cá respunsu nou la nouale atacuri esite in mai multe foi maghiare, care se paru in adeveratu, ca nu mai sciu ce voiescu. (Vedi si Gazet'a Nrii 9, 26, 28 a. c.)

Cu acésta ocasiune semnalamu si noi articululu celu de patru semicolóne publicatu din Fagarasiu in „Trompet'a Carpatiloru" Nr. 508 din 9/21 Aprile a. c.; nu mai este inse tréb'a nóstra a ne ocupa cu cele coprinse in acelasi. Déca totusi ar fi se observamu si noi la elu ceva, apoi amu stiuge numai pesimismulu, la care scriitorulu impinsu de durerea sa cadiú cá si cum ar fi omu trecutu de ani de sieptedieci, éra catra finea deductiunii sale istorice pe unde vorbesce despre cei nedependenti dete natiunii fara voi'a sa, unu tristu testimoniu de saracia. „Proprietari mari, aristocrati nu avemu". . . . Etta reulu! Noi negamu ca ar fi acesta reulu. N'avemu plutocrati nici aristocrati. Se nu'i avemu, nu ne trebuescu, decatu póte cativa cá de parada cá si sasii, pentruca traimu in statu monarchicu, éra mai departe nimicu. Reulu este cu totulu altulu si airea. Rugamu deci pe auctorulu acelei scrieri, cá se mai caute odata bine impregiurulu seu, in tiér'a tóta si in natiunea intréga si va gasi adeveratulu reu; cu tóte acestea causa indestulata de acadé in pesimismu totu nu va avé. Pesimismulu Domnule póte se fia pentru altii o eróre, pentru romani inse si pentru natiunea romanésca ar fi o crima. Recunóscemu si noi, ca multe din evenimentele trecute preste natiunea romanésca mai anume de siapte ani incóce au fostu fórte dureróse, repetimu inse ca mai tóte acelea trebuea se vina precum au venitu, intr'acea ele au sierbitu de scóla, de si fórte aspra, inse buna pentru romani. Candu vreodata ne-amu fi cunoscutu unii pe altii macar atatu de bine precum ne cunóscemu astadi, déca nu venea preste noi anii acestia pana la inceputulu 1867? Sub unu absolutismu mascatu prin forme constitutionale, in lips'a totala a libertatii de tiparu, pre langa strins'a oprire de orice adunari si consultationi, alaturea cu necontenitele intrige suterane purtatóre de masc'a religiositatii se puté óre face mai multu decatu s'a intemplatu? Sub absolutismulu curatu ai fostu cu privire la viéti'a publica si natiunala legatu **butucu**; sub absolutismulu mascatu puteai misca cu man'a giumatate si cu picidrele priponite; astadi dela 18 Febr. a. c. esci suferitu cá se strigi si tu cevasi mai multu alaturea cu altii, inse nici o lege nu te asigura ce mane nu vei fi plesnitu preste falci, in catu se'ti dea schintei din ochisiori. Cu tóte acestea te folosesi romanica de orice ocasiune, pentrucá incai se apuci a te cunósce pe tine insuti, éra acesta este unu pasu mare mainte.

G. Baritiu.

Brasiovu 6 Maiu. Tóta nóptea si $^1/_2$ diu'a ploie pre catu multu dorita, pre atata necontenita. Des cerulu cá se audimu comon s-accesasi s'a incinsu preste totu intinsiulu tierilorn vecine, pe unde érasi domnesce o frica generala de o seceta infricosiata, care apoi ar continua in alu treilea anu.

Sibiiu 3 Maiu. Dupace ddnii Ant. Mocioni si Vicentiu Babesiu petrecura aici vreo dóua dile, apoi trecura si la Blasiu. . . .

Ddnii corespundintii nostrii dela Clusiu ne asigura, cumca obraznicille catorva diarie ungurene, care asu s'au apucatu se arunce si in curtea de casatione cu noroiu au disgustatu si disguste tocma si pe barbatii cei mai bine simtitori si natiunii maghiare. De altmintrea in Clusiu tóta lumea cunósce pe corespundintii dela „Hon", „Magyar Ujság" si alte foi revolutionarie de calibrulu acelora. Cativa ómeni banoruti nu potu orta curtii de casatione, ca dela infiintiarea ei incóce au inceputu a se determina hotii cá celea din comitatulu Cetatii de balta; ca nimeni nu va mai cuteza a pune in punga 60 mii fiorini m. c. dela unu singuru drumuletiu facutu — (ba nu facutu), prin cutare comitatu *); ca nici unu protipendatu nu va cuteza a tiené sub protectiunea sa banditi de profesiune **); cá causele urbariale nu se mai decida totu numai pe placulu lui...; ca membrii de natiunalitate romanésca si curtii de casatione, éra in frontea toturoru Esc. Sa dn. presiedintele sunt recunoscuti chiaru de catra adversarii de barbatii cei mai integrii din cati a vediutu acésta tiéra nefericita vreodata la administrarea justitiei. Numai in dilele guberna-torului grafu Georgie Bánffy au mai fostu consiliariulu si cancelariulu gubernialu Coat'a si consiliariulu de curte Mehesi, ambii romani curati, carii s'au bucuratu cá si acesti dela suprem'a curte de increderea intregei poporimi a tierii, cu singur'a escepțiune a ómeniloru stricati.

Éca vin'a curtii transilvane de casatione, éca adeverat'a causa pentru care cativa banoruti si unii catilinari aru voi a o vedé stramutata la Pestea si despoiata de independinti'a ei.

CROATI'A. In 1-a Maiu pe la $11^1/_2$ óre se deschise camer'a Croatiei sub presidiulu v. pres. Dr. Suhaj. Pertractarile acestei sesiuni trebue se ne intereseze pre multu si pre noi, cá se vedemu, care va fi resultatulu decideriloru celoru flagrante asupra obiectelorn propuse prin rescriptulu r. din 23 Apr., care arata dorinti'a, cá se se intetiésca consultarile camerei si se aiba de grigia, cá Croati'a si Slavoni'a se fia representate la incoronarea imperatului cá rege alu Ungariei, si pentrucá deputatii din camer'a Croatiei se se si tramita la Pest'a pana la 15 Maiu. Dupa cetirea rescriptului r. pentru deschiderea camerei se ceti si respunsulu camerei Ungariei publicatu si in Gazeta; despre acela se dice in rescriptu, ca elu da destula garantia Croatiei si Slavoniei. Se citi si rescriptulu r. in privinti'a academiei. — Indata dupa cetirea acestor'a presied. Dr. Suhaj descoperi camerei, ca se va tiené o siedintia secreta.

Provocarea Croatiei cu atat'a intetire a tramite reprezentanti la Pest'a apare mai multu a curge din apucatura absolutistica decatu din cea constitutionala. Croati'a dar' e atrass se iè parte la modificarea legiloru din 1848, la contectiunea diplomei inaugurale, precum si la actulu incoronarii comunului rege. Ceea ce inse supera pe croati e influintiarea maghiaroniloru, de cari se temu ca le voru face o scisione in camera, incatu partit'a nationala se nu'si póta eluptá art. 42 din 1861 privitoriu la latit'a autonomia a regatului triunitu. Insusi rescriptulu r. cetitu la deschiderea camerei inca accentuaza unitatea co.ónei Ungariei, éra despre adres'a din urma a croatiloru dice, ca nu se póte aduce in armonia cu sanctiunea pragmatica, ce sta in contradicere cu art. 42.

— A facutu mare impresiune in croati sciren despre sil'a morala, ce se facú episcopului Strossmeyer, carnia i-se propuse programulu din Pest'a invitandnse s'lu apere in camera, la ceea ce eppulu respunse, ca departe de s'lu poté apará, fiindu tocma in contra convictiuniloru sale, va fi silitu a'lu si combate, la care respunsu i se propuse a nu se reintórce inca la Croati'a.(?) „Conc." dupa foile vienese scrie despre acésta afera in chipulu urmatoriu:

„Diurnalele din Vien'a scriu, ca Strossmeyer episcopulu de Diskovár fù primitu de catra Mai. Sa in audientia privata. Mai. Sa desfasiurandu programulu gubernului relativu la cestiunea croata, puse intrebarea numitului episcopu ca voiesce elu a apará acestu programu in diet'a Croatiei? S. sa inse neimpacandu-se cu acésta pusetiune se dechiara, ca este silitu a remané si mai departe pe langa aperarea principieloru profesate in ultim'a dieta a Croatiei; Mai. Sa observa, cá se se detiermurésca la alternativ'a ca: ori voiesce a absentá dela diet'a din Zagrabi'a séu a abdice de scaunulu episcopescu? — Si precum audie „Wanderer. „Esc. Sa

*) Vedi actele in archivulu cancelariei transilvane, referinte repaus. secretariu M.

**) Vedi idem.

episcopulu va se calatorésca catra Parisu, de si pana acuma se afla inca in Vien'a.* (? Red. O.)

— Mai. Sa indreptà la 27 Aprile catr'ministru presiedinte c. Iuliu Andrássy unu pré inaltu autografu, prin care isi esprime vointi'a determinata pentru deslegarea cestiuniì Croatiei facia cu Ungari'a, si totuodata indruma pe directorele cancelariei sale, alu Croatiei, cá se provoce cetatea Fiume si tienutulu si a partecipá la diet'a croata conchiamata pentru 1 Maiu. Éra amintitulu ministru presiedinte i demanda, se se ingrigésca cá cetatea susatinsa si tienutulu ei se fia representata la diet'a Ungariei si se faca parte din pertractarile, ce le va desemná in rescriptulu ce este a se indreptá catra diet'a Croatiei, fara inse cá prin aceste ordinatiuni se fia preocupatu séu resultatulu ce ar urmá in viitoriu din o invoiéla impromutata, séu chiaru si dreptolu publicu alu Fiumei. —

UNGARI'A. Pest'a 3 Maiu. Camer'a Ungariei 'si va incincepe siedintiele in 7 Maiu, dupa cum suna literele convocatórie de deputati la diet'a de incoronare, pentru care se facu pregatiri cu tóta intetirea. —

Prag'a 22 Aprile.

(Urmare.)

Dr. Rieger, cá referentu alu boemiloru, vorbesce un'a óra intréga. Vorbirea acestu'a e unu opu dintre cele mai escelente ale retoricei, in catu fórte pucini oratori a'i presentului se potu asemená cu acestu barbatu alu poporului boemu. Rieger mai antaniu se ocupa in vorbirea s'a de prusi si amintesce, catu de periculósa e politic'a Germaniei pentru Austri'a si boemi. Dupa acea se intórce la ungari si dice:

Elementulu maghiaru nu e mare, si atare natiune micutia nu are chiamarea de a implení fapte mari pentru istori'a lumei. Acést'a ar trebui se o iè in consideratiune maghiarii. Dupa judecat'a mea maghiarii numai in legatura cu Austri'a isi au asecurata esistenti'a loru nationale; totusi mi se pare cà maghiarii voliescu a prevedé ca si candu Austri'a si-ar face testamentulu, deci nimicu voliescu a face mai in graba, de catu la caso, candu Austri'a s'ar dissolvá, eli se'si alba trebile loru ordinate. Eli basanduse pre titul'a vechiului regatu unguresco, care inse nu au fostu maghiarii, cugeta a fi destinati spre a luá eli rolulu Austriei in Oriente, si se posieda Turci'a; mi se pare, cà ministeriulu de facia e inspiratu si de acést'a idea. Eu credu inse, ca acést'a e o fantasia vana. S'a formatu unu elementu serbescu independentu si sperezu, ca se va dervoltá inca si vechiulu Czaratu serbescu in tóta intinderea sa. Deci cugetu, ca sperarea maghiariloru stà pre pitióre fórte debile. Eu amintescu aceste pentru acea, cá maghiarii se nu'si uite, ca eli sub corón'a loru au multu elementu sud-slavicu, serbescu si romanescu, care cestu din urma s'a desvoltatu intru atat'a, in catu forméza unu statu independentu sub corón'a unui Hohenzolern. In urma se nu uite maghiarii, ca pre pamentulu regatului unguresco e representatu si elementulu rusescu si odinióra, candu va fi se decida principiulu nationalitatiloru, Rusi'a de securu se va insinuá pentru fratii sei de preste Carpati. —

Deci inainte de tóte e necesariu, cá cu totii se sustienemu pre Austri'a tare si mare cá organismu potentu. Atare organismu inse dualismulu nu e. Eu nu me potu abate dela parerea, ca dualismulu trebue se conduca la dissolvarea imperiului (zum Zerfalle). Acést'a e unu lucru naturalu. — Unu momentu de totu pondelosu, care domina astadi tóta Europ'a, e nationalitatea. Noi suntemu convinsi, ca pre langa dreptulu istoricu trebue se se respecteze si nationalitatea toturoru elementeloru dupa dreptulu acestor'a. E nebunu poporulu acel'a, care — chiaru si de se afla in maioritate — cugeta cà va poté suprematisá pre a dóu'a natiune in tiéra! — De multe ori s'au disu, ca noi am voli a ne folosí de sata supremati sare. Eu ve potu asecurá pre onóre si pre ce am mai pretiosu, ca acést'a idea e fórte departe de noi (aplause din partea boemiloru) *). Noi volimu, cá dvóstra se ve asecurati in acést'a patria fericirea nationala, precum ve doresce anim'a (aplause ér' din partea boemiloru). Ce cugetamu inse noi despre si nostrii si dorimu si pentru altii, acea dorimu se li se concéda si patriotiloru din Ungari'a. Noi speramu si asteptamu dela intieleptiunea si precautiunea maghiariloru, cá si eli se invetie a fi drepti facia cu popórele conlocuitórie. Magliarii au unu proverbiu: Extra Hungariam non est vita. Acést'a partialitate a loru e periculósa. Déca eli (ungurii) consideréza pre slavii din Ungari'a numai cá pre unu materialu, in care eli potu taliá si lu-potu daraburí dupa placere, atunci se nu'si uite eli, ca taliarea materialului acestui'a dóre, ca materialulu acest'a se va'eta si alti ómeni de preste granitie audu vaietele aceste de dorere! —

Dupa ce trece Rieger la elaboretulu lui Deák; cu acest'a nu se póte impacá vorbitoriulu nici de catu. Unde e vorb'a in elaboratu despre detoriele statului reflecta Rieger: In asta privintia se dice in elaboratu destulu de chiaru: detoriele de statu, cari s'au facutu fara de involirea camerei ungaresci, nu ne obléga (pre unguri). Eu intrebu dar' de dvóstra, cine le va solví? Camer'a nóstra inca nu au concesu acele detorii si eu credu, ca ce are valóre pentru unulu, are si pentru celu alaltu. Lucrulu intru adeveru incepe a primí o forma comica, déca se va continuá pertratarea pre acést'a cale. — Domniloru, noi amu fi in Vien'a numai obiecte de risu, déca noi acolo amu recunósce numai lucrarile lui Deák si ale camerei ungaresci cá fapta complenita (aplausu). Acea ne dóre mai tare si ne vatema mai aduncu, ca representatiunea Ungariei voliesce a decide asupra causeloru nóstre, asupra Boemiei (aplause estraordinarie). Istori'a inca nu scie casulu unde se fi octroatu o tiéra legi altei tieri! Noi stamu acum facia cu un'a octroare nóua, nu cu o octroare a legitimului nostru imperatu si rege, ci stamu dinaintea unei octroari a Dlui Deák. Un'a atare octroare celu pucinu noi nece la o intemplare nu o vomu concede. — Noi amu spusu la timpulu seu destulu de chiaru, ca ce cugetamu noi despre caus'a ungara, noi ne-am speratu cu tóte poterile in contra dualismului si i-am predisu stricatiunile. Noi ne am imbiatu a merge la Vien'a spre a ajutá regimului la impacare; inse ofertele nóstre de buna voliie nu s'au primitu atunci, si ministrulu nostru d. Beust s'a aratatu acelu mare barbatu de statu, de au subscrisu simplu totu acea ce au compusu din Deák. Acum dar' judecati dvóstra, care e mai mare barbatu de statu Beust ori Deák! (traiésca! aplause). Indesiertu asteptati dela noi, cá noi abdicundu de autonomi'a patriei se mergemu in alta camera! Déca asié ceva s'ar intemplá in contra volintiei nóstre, si déca acést'a vomu fi siliti a o conferí, vomu suferi-o; inse vomu nisuí a o delaturá, indata ce ni se va dá ocasiune, ca eternu nu va dorá neci acést'a (aplause)! —

(Va urmá.)

*) Asié face si natiunea maghiara cu popórele conlocuitórie? Multe aru poté invetá fiii lui Arpád si urmatorii lui Atila din vorbirea acestui barbatu mare!!

Cronica esterna.

Situatiunea. La cele sieptate pana acum mai adaugemu, ca cu tóta conferinti'a dela Londonu, pe care o deschidu puterile in 7 Maiu, chiaru „Wien. Ztg.“ inca 'si esprime convingerea, ca pericululu de resbelu amenintia, pentruca si Prusi'a si Franci'a vreau resbelulu; si cu tóte cà „Monitorulu“ Francisi notifica sistarea armarei mai departe din causa ca conferintia din Londonu se bine primí, totusi in fapta inarméza si Franci'a si Prusi'a. Caus'a Luxemburgului nu e singura motorulu la prorumperea resbelului, ci dupa cum dise „France“ diornalulu ofic., cestiunea riului Maiu, aliantiele defensive si ofensive cu rudulu Germaniei sunt schintiea acea electrica, care tiene aprinsa sub spudia unu nou conflictu unu casus belli intre Franci'a, Austri'a si Prusi'a, care n'are lesen de catu pulberea de pusca. —

In Spani'a a prorupt'o revolutiune cu devis'a: se traiésca Primu si republica! diosu cu regin'a si cu Norvaez! In partile Taragonei bandele armate facu resistintia si se pare, ca republicanismulu europénu vre a se folosí de orcanulu ce amenintia pe Europ'a. —

FRANCI'A. Parisu 26 Aprile. Mai multe diare reproducu unu articulu alu corespundintiei „Havas“, care dice: Rabdarea nóstra in privinti'a cabinetului din Berlinu si a confederatiunii dela Nord a trecutu, de unu anu incoá peste ori ce prevedere a Europei. Trebue se marturisimu, ca a trecutu peste mesura. Noi voimu pacea si ni se respunde prin brutalitatile fortiei. Stipulatiunile tractatelor dela Prag'a in favórea Danemarcei au fostu ialaturate, negate. Nesce tractate preparate in secretu au facutu pe Prusi'a stapana suverana a armateloru Germaniei dela Sud. Noi nu ceremu nimicu de catu cá Prusi'a se parasésca Luxemburgu. Gazetele berlinese dicu, ca Prusi'a va remané in Luxemburgu. Acést'a este resbelulu. Franci'a nu mai póte esita in faci'a unoru asemeni provocari.

Parisu 27 Aprile. In corpulu legislativu, cererea de interpelare asupra Luxemburgului, facuta de Jules Favre, a fostu respinsa in urm'a unei scrisori a lui Rouher, care dicea ca negotiari favorabili mantienerei pacii s'au incepoto. Acésta situatiune impune guberniului cea mai mare reserva. Guberniulu este otaritu a tractá acestu importantu subiectu indata ce voru permite impregiurarile. —

GERMANI'A. Düsseldorf 28/16 Apr. Domnului ministru alu afaceriloru straine la Bucuresci:

„Amu avutu onórea se asistamu la 25 la celebrarea maritaginiei Altetiei Sale regale principés'a Maria.

Locurile nóstre erau reservate langa curtea Altetiei Sale regale principele, tatalu lui Carolu I. si legationea belgiana. Nimeni nu 'si aduce aminte a se fi petrecutu la Berlinu una ceremonia mai frumósa si mai imposanta.

Diu'a amu fostu presentati regintei si sér'a amu fostu invitati la prandiulu celu mare datu la curte.

Misiunea romana se alfá la mas'a regelui si principeloru si principeseloru din familí'a regala. Sér'a s'a terminatu printr'unu concertu la palatulu Altetiei Sale regale principele mostenitoru.

Regele, regin'a, regele belgiloru si toti principii si principesele s'au adresatu de mai multe ori la noi vorbindu-ne.

La 26 amu avutu onórea de a fi invitati la dejunulu ce s'a datu peste di la palatu, si sér'a la unu concertu mare datu in palatulu celu mare regalu.

Inaltimele loru regele tatalu principeloi nostru, august'a sa sorora principes'a Maria si comitele de Flandr'a ne au invitatu se ne intornamu la Düsseldorf, cá se asistamu la serbarile ce se pregatescu astadi. Ve vomu incunoscintiá despre tóte.

(Rom.) Generalu Nicolae Golescu.

RUSI'A. La granitì'a rusa galiciana se concentréza in Kielce la 80 mii soldati; 50 mii cazaci doniei inca su comandati la granitiele galiciene si romane. Prusi'a inca se prepara la unu atacu. —

Column'a lui Traianu.

La cele impartasite de noi pe largu in Nrii 14 si 16 ai Gazetei din a. c. despre planulu junelui artistu Nic Popescu de a publica in 114 scene cele 24 batalii ale imperatului Traianu avute cu Decebalu regele Daciloru asié precum acelassi se vedu infaciosiate pe column'a lui Traianu in Rom'a, ne luamu voi'a a mai adauge din o scrisóre de dato Rom'a 16 Aprile 1867 inca si acestea.

„Din mai multe parti ne sosira sciri bune cu promisiune, ca voru lucra mai multi din tóte puterile pentrucá se ajungemu scopulu; anume dela Pestea, Vien'a, Blasiu, Oradea mare, Beiusiu, Temisiór'a fuseramu incuragiati, din unele parti au si inceputu a se abonà. Numai o pedeca trebue se delaturamu. Spesele transportului intre Rom'a si intre tierile austriace sunt nespunsu de mari. Asié de scs. noi amu platitu porto la escemplarele tramise din Rom'a si totusi primitorii au fostu siliti a mai plati cate 48 pana la 72 cri. Pentru 80 fl. partea de stipendiu ce amu primitu dupa 1-a Aprile dela Blasiu mi se luara la scótere diece (10) fiorini fara cinci (5) centesimi. Pentru cei 4 Napoleoni tramisi in 16 Martiu a. c. dela parintii mei prin Alecs. Tambini et Co. de asici am platitu cinci (5) franci si 15 centesime *). Din caus'a acestoru tacse grele si nesuferite ne socotiramu cá fratele Popescu se decopieze aici pe locu tóte scenele din column'a lui Traianu, éra multiplicarea loru se se faca in Vien'a, unde va costa multu mai pucinu si expeditiunea va fi multu mai eftina, prin urmare si natiunea romanésca isi va ajunge acestu scopu multu mai curendu; de acea scólele si comunele inca voru pute prenumera mai cu inlesnire.

*) Dta ti ai francatu scrisórea din 16 Aprile cu 11 bajoci, aici inse mai platiramu porto la acea scrisorica nici de 2 loti inca sieptedieci si siese (76) cruceri v. a. Dela Turci'a platimu cu totulu numai 10 cri. Curióse tarife. —

G. B.

Column'a lui Traianu **intrega**, cea turnata in gipsu nu se afla la Parisu, ci sici in Rom'a in Museulu Sant Giovane latarale, pentruce Napoleone III. o a daruitu papii Pius IX. in an. 1861, accessi este asiedista tabla de tabla in ordine buna, in catu noi o amu pututu prefira cu desamenuntulu.

Fratele Popescu a ecspusu mai multe ob iepte in espusetiunea de arte de sici, care ne face mare onóre.

Locuinti'a nóstra de acuma este: **Via urbana N:o 13 piano 1-o.** Rogamu pe on. redactiuni romanesci a publica acésta adresa a nóstra, éra dta d. Baritiu se si bunatate a ne impartasi aceea ce vei fi scrisu in privinti'a columnei lui Traianu, pentruca noi sici primimu numai „Famili'a" din Pestea si „Archivulu" din Blasiu. Vladarénu.

Varietati.

— Friderecu Bömches edenumitu de asesoru la tribunalulu supremu alu Transilvaniei. —

— **Garda nobila ungurésca** o restitui Maiestatea Sa prin ordinatiunea din 21 Apr. 1867. Acésta garda pentru person'a regelui a intemeiat'o Mari'a Teresia. Se sterse in revolutiunea dela 1848 si averea ei de 13 milióne fl. m. c. se confiscà. Acum se restitue, ceea ce se crede ca va dá ansa si la pretensiuni, catra cass'a statului, de mai multe milióne. C. Francisecu Haller, generalu de cavaleria in disponibilitate, e denumitu de capitanu acestei garde. Se afirma cà acésta garda va constá de ocamdata din 32 de membri, se intielege magnati ori celu pucinu nobili. Cu asta ocasiune foile si mai aducu aminte, ca ultimulu locutienente de capitanu la acésta garda Adamu Rétsey (ritesce: Recei) de Rece in Oct. 1848 a fostu numitu ministru ungurescu de resbelu, si stu dintii din Vien'a in rescól'a loru 'lu tienura optu dile la inchisore in aula, apoi renumitii generali si revolutionei unguresci: Görgei, Klapka, Perczel si Kiss au servitu in acésta garda nobile ungurésca. —

— D. P. Fogarasiu din Dobr'a ne insciintiéza, ca acolo in giuru este unu romanu, in stare slaba materiala si tata de mai multi copii care se ocupa de facerea de monumente. Acelu omu a gasitu in muntii de acolo unu feliu de pétra care semena multu marmorelui, si o scie cioplí cu desteritatea si cu gustulu unui meistru. Pana acuma a facutu mai multe cruci cefura laudate si avura treocere prepede. Candu a supra acesteia trage atentiunea celo'a catora'li se vine detorinti'a trista a'si aduce aminte de repausatii loru, spéra ca acestu ramu de ocupatiune va imbuní nu numai starea acelui romanu ci va fi unu isvoru de venitu pentru giuru, si care va eschide curundu fapturele straine in acestu ramu. (Alb.)

— **Tramisu.** „Zukunft" uniculu organu pentru aperarea intereseloru slave si romane ce apare in Vien'a in limb'a nemtiésca, si-a procuratu tóte garantiele pentru a esiste si mai departe cum a fostu. Numerulu cosespondintiloru din strainatate si a telegrameloru se multiesce din in di, aducundu prin aceea pre cetitori in pusctiune a se informá cu cea mai mare repediune despre tóte evenimentele din laintru si strainitate, desclinitu despre celea ce privescu orientulu. Unu interesu desclinitu au repórtele lui „Z." din orientu respectivu din Belgradu, Constantinopole, Sarajevo, Rusciucu si Aten'a. Cu aceste corespundintie „Zukunft" da cetitoriloru sei in fspta noutati mai multe de catu ori care alta fóia. Folsiór'a cá si pana acum va aduce traduceri din cele mai bune produpte ale literaturei slave. Prenumeratanti noi potu intrá de acum in fiecare di. Pretiulu de prenumeratiune pentru o luna 1 fl. 40, pentru unu patrariu de anu 4 fl., pentru $^1/_2$ anu 8 fl., 1 anu 16 fl.

— Din „Archivulu" pentru filologia si istoria a Dlui can. T. Ciparin a esitu si Nr. IV érasi in dóua cóle. Articulii cuprinsi in acelasi sunt: Literatur'a romana moderna. — Column'a traiana. — Table cerate (continuatiune). — Documente istorice, 1 din 1387 dela Mircea-voda si altulu din 1681 dela Sierbanu-voda. — Fosti romani (urmare). — Notitie literarie. —

— Diuariulu „Hon" aduce o corespundintia din Romani'a datata din Ploiesci. Acest'a corespundintia intru altele dice: ca parintele misionariu Danila Vinoze, cá presiedintele „reuniunii literarie maghiare. numita Francisecu Deák (Deák Ferencz magyar olvasó egylet), carea pre langa alte misiuni (?) mai are si chiamarea de a ajuta si imbratisiá pe maghiarii din strainetate devesiti la calamitate, — in a dóu'a di de Pasci (gregoriane) a impartitu pane, lardu si branza intre cei 66 maghiari cari se transportara catra intre cei 66 maghiari cari se transportara catra intre cei 66 maghiari cari se transportara catra